

הלכות שביתת יום טוב פרק ז

א. חלו שלמועד, אף על פי שלא נאמר בו שבתון, הואיל ונקרא מקרא קדש, והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשית מלאכה, כדי שלא יהיה כשאר ימי החל שאין בהן קדשה כלל; והעושה בו מלאכה האסורה מפין אותו מפת מרדות, מפני שאסורו מדברי סופרים. ולא כל מלאכת עבודה אסורה בו, כיום טוב, שסוף הענין בדברים שנאסרו בו, כדי שלא יהיה כיום חל לכל דבר. לפיכך יש מלאכות אסורות בו, ויש מלאכות מתרות; ואלו הן:

ב. כל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד, יהיה שם הפסד הרבה עושין אותה: ובלבד שלא יהיה בה, טרח הרבה. כיצד: משקין בית השלהין במועד, אבל לא בית המשקה שאם לא ישקה בית השלהין, והיא הארץ הצמאה, יפסדו כל האילנות שבה. וכשהוא משקה אותה, לא ידלה וישקה מן הברכה או ממי הגשמים, מפני שהוא טרח גדול; אבל משקה הוא מן המעין, בין שהיה בין שיצא פתחלה, ממשיכו ומשקה בו. וכן כל פיוצא בזה.

ג. הופך אדם את זיתיו במועד, וטוחן אותן ודורך אותן, וממלא החביות וגף אותן, כדרך שהוא עושה בחל: שכל שיש בו הפסד, אם לא נעשה עושהו כדרכו, ואינו צריך שנוי. וכן מכניס אדם פרותיו מפני הגנבים, ובלבד שיכניסם בצנעה. ושולה פשתנו מן המשרה, בשביל שלא תאבד. וכן כרם שהגיע זמנו להבצר במועד, בוצרין אותו.

ד. ואסור לאדם שיתכונן, ויאחר מלאכות אלו וכיוצא בהן, ויניחם כדי לעשותן במועד, מפני שהוא פנוי; וכל המכונן מלאכתו והניחה למועד, ועשה במועד בית דין מאבדין אותה, ומפקירין אותה לכל. ואם פון מלאכתו, ומת אין קונסין בנו אחריו, ואין מאבדין את ממונו; ואין מונעין את הבן מלעשות אותה מלאכה במועד, שלא תאבד.

ה. מי שצריך לתפור לו בגד, או לבנות לו מקום במועד אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה, הרי זה עושה אותה כדרכו; ואם היה אמן מהיר, עושה אותה מעשה הדיוט. כיצד: בתפירה מכלב, ובבנין מניח אבנים ואינו טח בטיט עליהן, ושף סדקי הקרקע ומעגילים ביד ורגל כעין שמעגילים במחצלים; וכן כל פיוצא בזה.

ו. מי שהיתה לו תבואה מחברת לקרקע, ואין לו מה יאכל במועד אלא ממנה אף על פי שאין כאן הפסד, אין מצריכין אותו לקנות מה שיאכל מן השוק עד שיקצר אחר המועד; אלא קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן מה שהוא צריך ובלבד שלא ידוש בפרות, שכל דבר שאין בו הפסד, צריך לשנות. וכן כל פיוצא בזה. כבשים שהוא יכול לאכל מהן במועד, כובשן; ושאינן ראויין אלא לאחר המועד, אסור לכבשן. וצד אדם דגים כל שיכול לצוד, ומולח הכל במועד, שהרי אפשר שיאכל מהן במועד, אם יסחט אותן בידו פעמים רבות עד שיתרככו.

ז. מטילין שכר במועד, לצורך המועד; ושלא לצורך המועד, אסור: אחד שכר תמרים, ואחד שכר שעורים. אף על פי

שֵׁשׁ לוֹ יָשָׁן, מַעֲרִים וְשׁוֹתָה מִן הַחֹדֶשׁ, שָׁאִין הָעֶרְמָה זֹו נִכְרַת לְרוּאָה; וְכֵן כָּל כְּיוּצָא בְּזֶה.

ח. כָּל מְלָאכּוֹת שֶׁהֵן לְצֶרֶךְ הַמוֹעֵד כְּשֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן אֲמִיּהֵן, עוֹשִׂין בְּצִנְעָה. פִּיּוּד: הַצִּידִים וְהַטּוֹחֲנִין וְהַבּוֹצְרִין לְמִכּוֹר בְּשׁוּק, הֵרִי אֵלּוּ עוֹשִׂין בְּצִנְעָה לְצֶרֶךְ הַמוֹעֵד; וְהַעוֹשֶׂה שְׁלֹא לְצֶרֶךְ הַמוֹעֵד, אָסוּר. וְאִם עָשָׂה לְצֶרֶךְ הַמוֹעֵד, וְהוֹתִיר הֵרִי זֶה מִתֵּר.

ט. עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הָרַבִּים, בַּמוֹעֵד. פִּיּוּד: מִתְקַנִּים אֶת קַלְקוּלֵי הַמַּיִם שֶׁבְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וּמִתְקַנִּין אֶת הַדְּרָכִים וְאֶת הָרְחוּבוֹת, וְחוֹפְרִים לְרַבִּים בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמַעְרוֹת, וְכוּרִין לָהֶן נְהָרוֹת כְּדִי שִׁישְׁתּוּ מִימִיּהֵן, וְכוֹנְסִים מַיִם לְבוֹרוֹת וּמַעְרוֹת שְׁלִרְבִּים, וּמִתְקַנִּין אֶת סִדְקֵיהֶן, וּמְסִירִין הַקּוֹצִים מִן הַדְּרָכִים. וּמוֹדְדִין אֶת הַמְּקוּוֹת; וְכָל מְקוֹה שֶׁנִּמְצָא חֹסֶר מְרַגְלִילִין לוֹ מַיִם, וּמְשִׁלִּימִין שְׁעוּרוֹ.

י. וְיוּצָאִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין לְהַפְקִיר אֶת הַכְּלָאִים, וּפּוֹדִין אֶת הַשְּׁבוּיִים וְאֶת הָעֶרְכִּין וְאֶת הַחֲרָמִים וְאֶת הַהֶקְדָּשׁוֹת, וּמְשַׁקִּין אֶת הַסּוֹטוֹת, וְשׁוֹרְפִין אֶת הַפָּרָה, וְעוֹרְפִין אֶת הָעֶגְלָה, וְרוֹצְעִין עֶבֶד עֲבָרִי, וּמְטַהְרִין אֶת הַמַּצְרֶע, וּמַצְיִנִין עַל הַקְּבֻרוֹת שֶׁמִּחוּ הַגַּשְׁמִים אֶת צִיּוֹנָן כְּדִי שִׁיפְרְשׁוּ מֵהֶן כּוֹהֲנִים שְׁכָל אֵלּוּ צָרְכֵי רַבִּים הֵן.

יא. וְדָנִים דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְדִינֵי מְכּוֹת וְדִינֵי נַפְשׁוֹת, בַּמוֹעֵד; וּמִי שְׁלֹא קָבַל עָלָיו הַדִּין, מְשַׁמְתִּין אוֹתוֹ בַּמוֹעֵד. וְכַשֵּׁם שֶׁדִּנִּין בַּמוֹעֵד, כֵּן כּוֹתְבִין מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין וְכָל הַדּוּמָה לוֹ. פִּיּוּד: כּוֹתְבִין הַדִּינִין אֲגָרוֹת שׁוּם שֶׁשָּׁמוּ לְבַעַל חוֹב, וְאֲגָרוֹת שֶׁמְכָרוּ בָּהֶן לְמִזּוֹן הָאִשָּׁה וְהַבְּנוֹת, וְשִׁטְרֵי חֲלִיצָה וּמֵאוּנִין; וְכָל הַדּוּמָה לָהֶן מִדְּבָרִים שֶׁצָּרִיכִים הַדִּינִין לְכַתְּבָם כְּדִי שִׁיזְכְּרוּם, כְּגוֹן טַעֲנוֹת בַּעֲלֵי דִינִין; אוֹ דְּבָרִים שֶׁקָּבְלוּ עֲלֵיהֶן, כְּגוֹן אִישׁ פְּלוֹנִי נֶאֱמַן עָלַי, אוֹ אִישׁ פְּלוֹנִי יָדוֹן לִי. מִי שֶׁצָּרֶךְ לָלוֹת בַּמוֹעֵד, וְלֹא הָאֱמִינוּ הַמְּלוֹה הֵרִי זֶה כּוֹתֵב שִׁטְר חוֹב. וְכֵן כּוֹתְבִין גְּטֵי נָשִׁים וְקְדוּשֵׁי נָשִׁים וְשׁוֹבְרִין וּמִתְנֹנֹת, שְׁכָל אֵלּוּ כְּצָרְכֵי רַבִּים הֵן.

יב. וְאָסוּר לְכַתֵּב בַּמוֹעֵד, אֶפְלוּ סִפְרִים תְּפִלִּין וּמִזְוֹזוֹת. וְאִין מְגִיּהִין אֶפְלוּ אוֹת אַחַת בְּסִפֵּר הָעֶזְרָה, מִפְּנֵי שֶׁזֶוּ מְלָאכָה שְׂאִינָהּ לְצֶרֶךְ הַמוֹעֵד. אֲבָל כּוֹתֵב הוּא אָדָם תְּפִלִּין וּמִזְוִזָה לְעֶצְמוֹ, וְטוֹוֶה תְּכֵלֶת לְבָגְדוֹ. וְאִם אִין לוֹ מָה יֹאכֹל, כּוֹתֵב וּמוֹכֵר לְאַחֵרִים כְּדִי פִּרְנָסָתוֹ.

יג. וּמִתֵּר לְכַתֵּב אֲגָרוֹת שֶׁלְשָׁאֶלֶת שְׁלוֹם בַּמוֹעֵד, וְכוֹתֵב חֲשְׁבוֹנוֹתָיו וּמַחֲשָׁב יִצִּיאוֹתָיו, שֶׁכְּתִיבֵת אֵלּוּ אִין אָדָם נִזְהָר בְּתִקְוָנָן, וְנִמְצָאוּ כְּמַעֲשֶׂה הַדִּיּוּט בְּמְלָאכּוֹת.

יד. עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הַמֶּת בַּמוֹעֵד: גּוֹזְזִין שְׁעָרוֹ, וּמְכַבְּסִין כְּסוּתוֹ, וְעוֹשִׂין לוֹ אָרוֹן. וְאִם לֹא הָיוּ לָהֶם נְסָרִים, מְבִיאִין קוֹרוֹת וְנוֹסְרִין מֵהֶן נְסָרִים בְּצִנְעָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת; וְאִם הָיָה אָדָם מְפָרָסֵם, עוֹשִׂין אֶפְלוּ בְּשׁוּק. אֲבָל אִין כּוֹרֵתִין עֵץ מִן הַיַּעַר לְנִסּוֹר מִמֶּנּוּ לּוֹחוֹת לְאָרוֹן, וְאִין חוֹצְבִין אֲבָנִים לְבָנוֹת בָּהֶן קָבֵר.

טו. אִין רּוֹאִין אֶת הַנִּגְעִים בַּמוֹעֵד, שְׁמָא יִמָּצָא טָמֵא וְנִמְצָא חָגוּ נִהַפֵּךְ לְאַבָּל. וְאִין נוֹשְׂאִין נָשִׁים וְלֹא מִיבָמִין בַּמוֹעֵד, כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁתַּכַּח שְׁמִחַת הַחֵג בְּשְׁמִחַת הַנִּשְׁוֹאִין; אֲבָל מַחֲזִיר הוּא

את גרושתו, ומאָרסין נָשִׁים בַּמוֹעֵד וּבַלֶּבֶד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה סְעוּדַת אַרוּסִין וְלֹא סְעוּדַת נְשׂוּאִין, כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲרֹב שְׂמֵחָה אַחֶרֶת בְּשִׂמְחַת הַחֵג.

זו. אין מְגַלְחִין וְאֵין מְכַבְּסִין בַּמוֹעֵד גְּזֵרָה שְׂמָא יִשְׁהֶה אָדָם עֲצָמוֹ לַתּוֹךְ הַמוֹעֵד, וְיָבוֹא יוֹם טוֹב הָרָאשׁוֹן וְהוּא מְנוּל; לְפִיכָךְ כָּל מִי שְׂאֵי אִפְשָׁר לוֹ לְגַלַּח אוֹ לְכַבֵּס בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, הָרִי זֶה מֵתָר לְכַבֵּס וּלְגַלַּח.

יז. פִּיּוּצָד: אֲבֵל שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ לַהֲיוֹת בְּיוֹם טוֹב, אוֹ שְׁחַל לַהֲיוֹת בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב וְהָרִי הוּא שֶׁבֶת שְׂאֵי אִפְשָׁר לְגַלַּח, וְהָבֵא מִמְּדִינַת הַיָּם, וְהוּא שְׁלֹא יֵצֵא לְהַטִּיל אֶלָּא לְסַחֲרָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, וְהִיּוֹצֵא מִבֵּית הַשְּׂבִיָּה וּמִבֵּית הָאֲסוּרִים, וּמִי שֶׁהָיָה מְנַדָּה וְלֹא הִתִּירוּהוּ אֶלָּא בַּמוֹעֵד, וּמִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא לְגַלַּח וְלֹא לְכַבֵּס, וְלֹא נִשְׁאֵל לְחֻכָּם וְהִתִּיר נִדְרוֹ אֶלָּא בַּמוֹעֵד הָרִי אֵלּוּ, מְגַלְחִין וּמְכַבְּסִין בַּמוֹעֵד.

יח. וְכֵלֶן שֶׁהָיָה לָהֶן פָּנָאֵי לְגַלַּח קֹדֶם הָרֵגֶל, וְלֹא גִלְחוּ אֲסוּרִין. אֲבֵל הַנִּזְיֹר וְהַמְצָרַע שֶׁהִגִּיעַ זְמַן תְּגַלְחָתוֹ, בֵּין בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד בֵּין קֹדֶם הָרֵגֶל אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה לָהֶם פָּנָאֵי, מֵתָרִין לְגַלַּח בַּמוֹעֵד: שְׁלֹא יִשְׁהוּ קִרְבֻּנֹתֶיהֶן.

יט. וְכָל הַיּוֹצֵא מִטְּמֵאָתוֹ לְטַהֲרָתוֹ, מֵתָר לְגַלַּח בַּמוֹעֵד. וְקָטָן שֶׁנֶּלֶד, בֵּין בַּמוֹעֵד בֵּין לְפָנֵי הַמוֹעֵד מֵתָר לְגַלְחוֹ בַּמוֹעֵד. וְאֲנָשִׁי מִשְׁמֵר שֶׁשְׁלָמָה מִשְׁמֵרֶתָּן בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד מֵתָרִין לְגַלַּח, מִפְּנֵי שֶׁאֲנָשִׁי מִשְׁמֵר אֲסוּרִין לְגַלַּח בַּשֶּׁבֶת שְׁלֵהֶן.

כ. מֵתָר לְטַל שֶׁפָּה בַּחֲלוֹ שְׁלִמוֹעֵד, וְלְטַל צִפְרָנִים, וְאֶפְלוֹ בְּכָלִי. וּמַעֲבֶרֶת הָאִשָּׁה הַשֹּׁעֵר מִבֵּית הַשְּׁחִי וּמִבֵּית הָעֶרְוָה, בֵּין בֵּיד בֵּין בְּכָלִי; וְעוֹשֶׂה כָּל תְּכֵשִׁיטָיָה בַּמוֹעֵד, כּוֹחֶלֶת וּפּוֹקֶסֶת וּמַעֲבֶרֶת סָרָק עַל פָּנֶיהָ; וְטוֹפֶלֶת עֲצָמָה בְּסִיד וְכִיּוֹצֵא בּוֹ וְהוּא, שֶׁתּוֹכֵל לְקַלְפוֹ בַּמוֹעֵד.

כא. הַזָּבִים וְהַזְבוֹת וְהַנְּדוֹת וְהַיּוֹלְדוֹת וְכָל הָעוֹלִים מִטְּמֵאָה לְטַהֲרָה בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד, הָרִי אֵלּוּ מֵתָרִין לְכַבֵּס. וּמִי שְׂאֵין לוֹ אֶלָּא חֲלוּק אֶחָד, הָרִי זֶה מְכַבְּסוֹ. מִטְּפָחוֹת הַיָּדִים וּמִטְּפָחוֹת הַסָּפָרִים וּמִטְּפָחוֹת הַסִּפּוּג, הָרִי אֵלּוּ מֵתָרִין לְכַבֵּס; וְכֵן כָּלִי פֶשֶׁתָּן, מֵתָר לְכַבְּסֵן בַּמוֹעֵד, מִפְּנֵי שֶׁהֵן צָרִיכִים כְּבוֹס תָּמִיד, אֶפְלוֹ נִתְּכַבְּסוּ עֶרֶב יוֹם טוֹב.

כב. אֵין עוֹשִׂין סַחֲרָה בַּמוֹעֵד, בֵּין לְמַכּוֹר בֵּין לְקִנּוּת; וְאִם הָיָה דָּבָר הָאֲבִיד שְׂאִינוֹ מְצוּי תָּמִיד לְאַחַר הַמוֹעֵד, כְּגוֹן סְפִינּוֹת אוֹ שִׁירוֹת שְׂבָאוֹ אוֹ שֶׁהֵם מְבַקְּשִׁים לְצֵאתָ, וּמְכָרוּ בְּזוּל אוֹ לְקַחוּ בִּיקָר הָרִי זֶה מֵתָר לְמַכּוֹר אוֹ לְקִנּוּת. וְאֵין לוֹקְחִין בְּתִים וְאַבְנִים וְעַבְדִּים וּבַהֲמוֹת, אֶלָּא לְצָרֵךְ הַמוֹעֵד.

כג. מוֹכְרֵי פָרוֹת כָּסוֹת וְכָלִים, מוֹכְרִין בְּצִנְעָה לְצָרֵךְ הַמוֹעֵד. פִּיּוּצָד: אִם הָיְתָה הַחֲנוּת פְּתוּחָה לְזוּיָה אוֹ לְמָבוּי, פּוֹתַח כְּדָרְכוֹ; וְאִם הָיְתָה פְּתוּחָה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, פּוֹתַח אַחַת וְנוֹעֵל אַחַת. וְעֶרֶב יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שְׁלַחַג הַסְּכוּת, מוֹצִיא וּמַעֲטֵר אֶת הַשּׁוּק בְּפָרוֹת בְּשָׁבִיל כְּבוֹד יוֹם טוֹב. מוֹכְרֵי תְּבִלִּין מוֹכְרִין כְּדָרְכָן, בְּפָרָה־סִיָּה.

כד. כָּל שְׂאֲסוֹר לַעֲשׂוֹתוֹ בַּמוֹעֵד, אֵינוֹ אוֹמֵר לַגּוֹי לַעֲשׂוֹתוֹ. וְכָל שְׂאֲסוֹר לַעֲשׂוֹתוֹ בַּמוֹעֵד אִם אֵין לוֹ מָה יֹאכֵל, הָרִי זֶה עוֹשֶׂה כְּדֵי

פִּרְנָסָתוֹ ; וְכֵן עוֹשֶׂה סְחוּרָה, בְּכַדֵּי פִּרְנָסָתוֹ. וּמִתֵּר לַעֲשִׂיר לְשֹׁכֵר
פּוֹעֵל עָנִי שְׂאִין לוֹ מֶה יֹאכַל, לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה
בַּמוֹעֵד, כְּדֵי שְׂיִטַּל שְׂכָרוֹ לְהַתְּפָרֵס בּוֹ. וְכֵן לוֹקְחִין דְּבָרִים
שְׂאִינָם לְצֶרֶךְ הַמוֹעֵד, מִפְּנֵי צֶרֶךְ הַמוֹכֵר שְׂאִין לוֹ מֶה יֹאכַל.

ב. שׁוֹכְרִין הַשְּׂכִיר עַל הַמְּלָאכָה בַּמוֹעֵד, לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַחֵר
הַמוֹעֵד, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִשְׁקַל וְלֹא יִמָּדַד וְלֹא יִמָּנֶה, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא
עוֹשֶׂה בַּחֹל. וְגוֹי שֶׁקִּבֵּל קִבְלַת מִיִּשְׂרָאֵל, אִפְלוּ הָיָה חוּץ
לְתַחוּם אֵינוֹ מִנִּיחוֹ לַעֲשׂוֹת בַּמוֹעֵד : שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁמְּלָאכָה זוֹ
לְיִשְׂרָאֵל, וַיַּחֲשְׁדוּ אוֹתוֹ שֶׁמָּא שְׂכָר אֶת הַגּוֹי לַעֲשׂוֹת לוֹ בַּמוֹעֵד
שְׂאִין הַכֹּל יוֹדְעִין הַפֶּרֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַשְּׂכִיר וּבֵין הַקִּבְלָן ; וּלְפִיכָךְ
אֲסוּר.

הַלְבוֹת שְׁבִיתַת יוֹם טוֹב פֶּרֶק ח

א. נִהְרֹת הַמוֹשְׁכִין מִן הָאֲגָמִים, מִתֵּר לַהֲשִׁקוֹת מִהֵן בֵּית
הַשְּׁלֵהִין בַּמוֹעֵד וְהוּא, שֶׁלֹּא פָּסְקוּ ; וְכֵן הַבְּרָכוֹת שֶׁאִמַּת הַמַּיִם
עוֹבֶרֶת בֵּינֵיהֶן, מִתֵּר לַהֲשִׁקוֹת מִהֵן ; וְכֵן בְּרָכָה שֶׁנִּטְפָּה מִבֵּית
הַשְּׁלֵהִין וְעֹדִין הִיא נוֹטֶפֶת, מִתֵּר לַהֲשִׁקוֹת מִמֶּנָּה בֵּית הַשְּׁלֵהִין
אַחֲרֵת וְהוּא, שֶׁלֹּא פָּסַק הַמַּעַיֵן הַמַּשְׁקָה בֵּית הַשְּׁלֵהִין הָעֲלִיוֹנָה.

ב. עֲרוּגָה שֶׁחֲצִיָּה נִמּוּךְ וְחֲצִיָּה גְבוּהָ לֹא יִדְלָה מִמָּקוֹם נִמּוּךְ
לַהֲשִׁקוֹת מָקוֹם גְּבוּהָ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָרַח יָתֵר. וּמִתֵּר לְדָלוֹת מַיִם
לַהֲשִׁקוֹת הַיָּרְקוֹת, כְּדֵי לֹאכֹלָן בַּמוֹעֵד ; וְאִם בְּשִׁבִּיל לִיפּוֹתָן,
אֲסוּר.

ג. אֵין עוֹשִׂין עוֹגִיּוֹת בְּעִיקְרֵי הַגִּפְּנִים, כְּדֵי שִׁיתְּמַלְאוּ מַיִם.
וְאִם הָיוּ עֲשׂוּיּוֹת וְנִתְקַלְקְלוּ, הָרִי זֶה מִתְקַנֵּם בַּמוֹעֵד ; וְכֵן אִמַּת
הַמַּיִם שֶׁנִּתְקַלְקְלָה, מִתְקַנֵּין אוֹתָהּ בַּמוֹעֵד. פִּיצֵד הִיתָה עֲמוּקָה
טַפַּח, חוֹפֵר בָּהּ עַד שִׁשָּׁה ; הִיתָה טַפַּחִים, מַעֲמִיקָה עַד שִׁבְעָה.
וּמוֹשְׁכִין אֶת הַמַּיִם מֵאֵילָן לְאֵילָן, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִשְׁקָה אֶת כָּל
הַשָּׂדֶה ; וְאִם הִיתָה שָׂדֶה לַחָה, מִתֵּר לַהֲשִׁקוֹת אֶת כָּלָהּ. וּמִרְבָּצִין
אֶת הַשָּׂדֶה בַּמוֹעֵד. שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, אֵין בָּהֶן טָרַח יָתֵר.

ד. זֶרְעִים שֶׁלֹּא שָׁתוּ מִלְּפָנֵי הַמוֹעֵד, לֹא יִשְׁקֶם בַּמוֹעֵד, מִפְּנֵי
שֶׁהֵן צְרִיכִין מַיִם רַבִּים, וַיְבֹא לְיַדֵּי טָרַח יָתֵר. וּמִתֵּר לְהִסָּב
אֶת הַנֶּהָר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּלְפָתַח נֶהָר שֶׁנִּסְתָּם. בּוֹרוֹת שִׁיחִין
וּמַעְרוֹת שֶׁלִּיחִיד אִם הָיָה צְרִיךְ לָהֶם חוֹטְטִין אוֹתָן וְשָׁפִין אֶת
סְדָקֵיהֶן, אֲבָל אֵין חוֹפְרִין אוֹתָן לְכַתְּחֵלָה ; וְכוֹנְסִים לְתוֹכָן מַיִם,
אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ צְרִיךְ לָהֶן. וְעוֹשִׂין נִבְרָכַת בַּמוֹעֵד.

ה. עֹכְבִּרִים שֶׁהֵן מִפְּסִידִין אֶת הָאֵילָנוֹת, צָדִין אוֹתָן בַּמוֹעֵד.
בְּשָׂדֶה הָאֵילָן, צָד כְּדֶרֶכּוֹ ; פִּיצֵד חוֹפֵר, וְתוֹלָה הַמַּצּוּדָה. וְאִם
הִיתָה שָׂדֶה לְבֵן סְמוּכָה לְשָׂדֶה הָאֵילָן צָדִין אוֹתָן בְּשָׂדֶה הַלְבָן
בְּשָׁנוּי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ לְשָׂדֶה הָאֵילָן וַיַּחְרִיבוּהָ. וְכִיצַד צָד
בְּשָׁנוּי נוֹעֵץ שְׁפוּד בְּאַרְץ, וּמִכָּה בְּקֶרֶדֶם, וְאַחֵר כֶּךָ יִנְתָּקוּ ;
וְנִמְצָא מְקוֹמוֹ גָּמָה.

ו. כּוֹתֵל גָּנָה שֶׁנִּפְּל בּוֹנֶהוּ מַעֲשֶׂה הַדִּיּוּט, אוֹ גוֹדֵר אוֹתוֹ בְּקִנִּים
וְגִמָּא וְכִיּוּצָא בָּהֶן. וְכֵן אִם עָשָׂה מַעֲקָה לָגַג, בּוֹנֶה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה
הַדִּיּוּט. אֲבָל כּוֹתֵל חָצֵר שֶׁנִּפְּל, בּוֹנֶהוּ כְּדֶרֶכּוֹ ; וְאִם הָיָה גוֹהָה
סוֹתָרוֹ מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה, וּבּוֹנֶהוּ כְּדֶרֶכּוֹ.

ז. בונה אדם אצטבה לישוב או לישן עליה. הציר והצנור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד כדרכו, בין שלברזל בין שלעץ: שזה הפסד גדול הוא שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות, נמצא מאבד כל שיש בבית; וכבר בארנו שכל שיש בו הפסד, אינו צריך שנוי.

ח. אין חופרין קבר להיותו מוכן למת שימות, ואין בונין אותו. אבל אם היה עשוי, הרי זה מתקנו במועד; כיצד מוסיף במדתו או מקצר במדתו, כדי שיהיה נכון לעת שיקבר בו. אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר לקבר, לא ממכבד לבזוי ולא מבזוי למכבד; ואסור לעשות כן לעולם בשאר הימים, אלא אם כן היה בתוך שלו מפנהו בשאר הימים, אפלו מן המכבד לבזוי.

ט. אין מתלעין את האילנות, ולא מזהמין את הנטיעות, ולא מגזמין; אבל סכין את האילנות ואת הפרות שבהן, בשמן. ועוקרין את הפשתה, מפני שהיא ראויה לחפף בה במועד; וקוצרין את הפישות, מפני שהיא ראויה להטילה לשכר במועד. וכן כל כיוצא בזה.

י. אין מכניסין את הצאן לדיר כדי שיזבלו את הקרקע, שהרי הוא מדיר שדהו במועד; ואם באו מאליהן, מתר. ואין מסייעין אותן, ואין מוסרין להן שומר לנער את צאנם. היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע מסייעין אותן; ושוכרין שומר לנער הצאן ממקום למקום, כדי שיזבלו כל השדה. הזבל שבחצר, מסלקין אותו לצדדין; ואם נעשת חצר כרפת בקר, מוציאים אותו לאשפה.

יא. המשוה פני הקרקע אם נתפון לתקן מקום שיעמיד בו כרי שלתבואה או שידוש בו, מתר; ואם נתפון לעבודת הארץ, אסור. וכן המלקט עצים מתוך שדהו אם לצורך העצים, מתר; ואם לתקן הקרקע, אסור. וכן הפותק מים לשדהו אם נתפון שיפנסו הדגים, מתר; ואם להשקות הארץ, אסור. וכן הקוצץ חריות מן הדקל אם נתפון להאכיל לבהמתו, מתר; ואם נתפון לעבודת האילן, אסור. וממעשיו, יכר לאי זה דבר הוא מתפון.

יב. תנור וכירים שאפשר שייבשו ויאפה בהן במועד, עושין אותן; ואם לאו, אין עושין אותן. ובין כך ובין כך, בונין על חרס שלתנור ועל הכירה הטפלה שלהן. ומסרגין את המטות. ונוקרין את החרחים, ופותחים להן עין, ומעמידין אותן, ובונין אמת המים שלרחים.

יג. זופתין את החבית, כדי שלא יפסד היין; וזופתין את הבקבוק, מפני שאין בו טרח. וסותמין פי החבית שלשכר, כדי שלא תפסיד. ומחפין את הקציעות בקש, שלא יאבדו. ומרפכין את הבגדים בידיים, מפני שהוא מעשה הדיוט; אבל אין עושין קשרי בית הידיים, מפני שהוא מעשה אמן. וכן כל כיוצא בזה.

יד. קוצצין צפרני חמור שלרחים. ובונין אבוס לבהמה. וסוס שרוכב עליו מתר לטל צפרניו, ולסרקו כדי ליפותו. ואין מרביעין בהמה במועד; אבל מקיזין לה דם, ואין מונעין ממנה רפואה. וכל מאכלות ומשקים שאינן מאכל בריאים אלא לרפואה, מתר לאדם לאכלן ולשתותן במועד.

טו. אין מפנין מחצר לחצר במועד, לא מפעורה לנאה ולא מנאה לכעורה; אבל מפנה הוא מבית לבית, באותה חצר. ומביאין פלים שהן לצרך המועד מבית האמן, כגון פרים וכסתות וכוסות וצלוחיות. אבל פלים שאינן צריכין, כגון מחרשה מן הלויטש או צמר מבית הצבע אין מביאין. ואם אין לאמן מה יאכל, נותן לו שכרו ומניחן אצלו; ואם אינו מאמינו, מניחן בבית הסמוך לו; ואם חשש להם, שמא יגנבו מפנין לחצר אחרת, אבל לא יביאם לביתו.

טז. אסור לעשות מלאכה בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה, כמו ערבי שבתות. וכל העושה מלאכה בהן, אינו רואה סימן ברכה; וגוערין בו, ומבטלין אותו בעל פרחו, אבל אין מכין אותו מפת מרדות, ואין צריך לומר שאין מנדין אותו חוץ מערב הפסח אחר חצות: שהעושה בו מלאכה אחר חצות, מנדין אותו, ואין צריך לומר, שמכין אותו מפת מרדות אם לא נדוהו לפי שיום ארבעה עשר בניסן אינו כשאר ערבי ימים טובים, מפני שיש בו חגיגה ושחיטת קרבן.

יז. לפיכך יום ארבעה עשר, אסור בעשיית מלאכה מדברי סופרים, כמו חלו שלמועד; והוא קל מחלו שלמועד, ואינו אסור אלא מחצי היום ומעלה, שהוא זמן השחיטה. אבל מהנץ החמה עד חצי היום, תלוי במנהג מקום שנהגו לעשות, עושין; מקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין.

יח. ואפלו במקום שנהגו לעשות לא יתחיל כתחלה לעשות מלאכה בארבעה עשר, אף על פי שהוא יכול לגמרה קדם חצות; אלא שלוש אמוניות בלבד הן שמתחילין במקום שנהגו לעשות, ועושין עד חצות ואלו הן, החיטין והספרין והכובסין. אבל שאר אמוניות אם התחיל בה קדם ארבעה עשר, הוא שגומר עד חצות: שאין העם צריכין לשאר אמוניות צרך הרבה.

יט. ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין לא יעשה בישוב, מפני המחלוקות, אבל עושה הוא, במדבר; וההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין לא יעשה: נותנין עליו חמרי מקום שיצא משם, וחמרי מקום שהלך לשם. ואף על פי כן לא יתראה בפניהם, שהוא בטל מפני האסור לעולם אל ישנה אדם, מפני המחלוקות. וכן מי שדעתו לחזור למקומו, נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין להחמיר והוא שלא יתראה בפני אנשי מקום שהוא בו, מפני המחלוקות.

כ. מוליכין ומביאין פלים מבית האמן בארבעה עשר אחר חצות, אף על פי שאינן לצרך המועד. וגורפין זבל מתחת רגלי בהמה, ומוציאים אותו לאשפה. ומושיבין שובכין לתרנגולים; ותרנגלת שישבה שלשת ימים או יתר על הביצים, ומתה מושיבין אחרת תחתיה בארבעה עשר, כדי שלא יפסדו הביצים. ובמועד, אין מושיבין; אבל אם ברחק במועד מעל הביצים, מחזירין אותה למקומה.

הלכות חמץ ומצה

יש בכללן שמונה מצוות שלוש מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל חמץ ביום ארבעה עשר מתצות היום ולמעלה; (ב) להשבית שאור מארבעה עשר; (ג) שלא לאכל חמץ כל שבעה; (ד) שלא לאכל תערבת חמץ כל שבעה; (ה) שלא יראה חמץ כל שבעה; (ו) שלא ימצא חמץ כל שבעה; (ז) לאכל מצה בלילי הפסח; (ח) לספור ביציאת מצרים באותה הלילה. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות חמץ ומצה פרק א

א. כל האוכל כזית חמץ בפסח, מתחלת ליל חמשה עשר עד סוף יום אחד ועשרים בניסן במזיד, חיב כרת, שנאמר "כי כל-אכל חמץ, ונכרתה" (שמות יב, טו); בשוגג, חיב קרבן חטאת קבועה: אחד האוכל, ואחד הממחה ושותה.

ב. החמץ בפסח, אסור בהניה שנאמר "ולא יאכל, חמץ" (שמות יג, ג), לא יהא בו התר אכילה. והמניח חמץ ברשותו בפסח אף על פי שלא אכלו, עובר בשני לאוין: שנאמר "ולא יראה לך שאר בכל-גבלך" (שמות יג, ג; דברים טז, ד), ונאמר "שאר, לא ימצא בבתיכם" (שמות יב, ט); ואסור החמץ ואסור השאור שבו מחמצין, אחד הוא.

ג. אינו לוקה משום "לא-יראה" (שמות יג, ג; דברים טז, ד) ו"לא ימצא" (שמות יב, ט) אלא אם כן קנה חמץ בפסח, או חמצו כדי שיעשה מעשה. אבל אם היה לו חמץ קדם הפסח, ובא הפסח ולא בערו אלא הניחו ברשותו אף על פי שעבר על שני לאוין אינו לוקה מן התורה, מפני שלא עשה מעשה; ומכין אותו, מכת מרדות.

ד. חמץ שעבר עליו הפסח, אסור בהניה לעולם; ודבר זה, קנס מדברי סופרים: מפני שעבר על כל יראה ובל ימצא, אסרוהו, ואפלו הניחו בשגגה, או באנס כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו, עד שיהנה בו אחר הפסח.

ה. חמץ שנתערב בדבר אחר בפסח, בין במינו בין שלא במינו הרי זה אוסר בכל שהוא. וחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אף על פי שהוא אסור בהניה אם נתערב בין במינו בין שלא במינו, הרי זה מתר לאכלו אחר הפסח: שלא קנסו ואסרו, אלא בחמץ עצמו; אבל התערבת מתרת באכילה, לאחר הפסח.

ו. אין חיבין כרת, אלא על אכילת עצמו של חמץ. אבל ערוב חמץ כגון פתח הבבלי ושכר המדי, וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מערב בהן אם אכלן בפסח, לוקה ואין בו כרת: שנאמר "כל-מחמצת, לא תאכלו" (שמות יב, כ). במה דברים אמורים, בשאכל כזית חמץ בתוך התערבת, בכדי אכילת שלוש ביצים הוא שלוקה מן התורה; אבל אם אין בתערבת כזית בכדי אכילת שלוש ביצים אף על פי שאסור לו לאכל אם אכל, אינו לוקה אלא מכת מרדות.

ז. האוכל מן החמץ עצמו בפסח, כל שהוא הרי זה אסור מן התורה, שנאמר "לא יאכל, חמץ" (שמות יג, ג). ואף על פי כן

אינו חיב כרת או קרבן, אלא על פשעור שהוא כזית; והאוכל פחות מפזית במזיד, מכין אותו מכת מרדות.

ח. אסור לאכל חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה, שהוא מתחלת שעה שביעית ביום. וכל האוכל בזמן זה, לוקה מן התורה שנאמר "לא-תאכל עליו חמץ" (דברים טז, ג), כלומר על קרבן הפסח: כך למדו מפי השמועה, בפרוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח, שהוא "בין הערבים" (שמות יב, ו), והוא חצי היום.

ט. ואסרו חכמים לאכל חמץ מתחלת שעה ששית, כדי שלא יגע באסור תורה, ומתחלת שעה ששית יהיה החמץ אסור באכילה ובהנחה, שעה ששית מדברי סופרים; ושאר היום משביעית ומעלה, מן התורה.

י. שעה חמישית, אין אוכלין בה חמץ גזרה משום יום המענן, שמא יטעה בין חמישית וששית. ואינו אסור בהנחה, בשעה חמישית. לפיכך תולין בה תרומה ולחם תודה וכיוצא בהן מחמץ שהוא קדש, לא אוכלין ולא שורפין; עד שתגיע שעה ששית, שורפין הכל.

יא. הא למדת שמתר לאכל חמץ ביום ארבעה עשר, עד סוף שעה רביעית; ואין אוכלין בשעה חמישית, אבל נהנין בו; והאוכל בשעה ששית, מכין אותו מכת מרדות. והאוכל מתחלת שעה שביעית, לוקה.